

חקיקה סוציאלית

בעריכת אריה וולף, עו"ד

הצעת חוק הגנת השכר (תיקון מס' 23) (תשלום לעובד בידי מי שאינו המעביד), התשס"ה-2005

הצעת חוק של הממשלה.

מטרת הצעת החוק היא להסדיר את מעמדו המשפטי של תשלום שעובד מקבל עקב עבודתו ובמשך עבודתו ממי שאינו מעבידו. הרקע לכך היו תלונות בדבר ניצול קשה של עובדים בענפי עבודה שבהם נהוג לשלם לעובדים תָּשֶׁר (טיפ), בעיקר בענף המלצרות, ולפיהן במקרים רבים מעבידים מתייחסים להשתכרותו של עובד כאילו היא כוללת גם סכומי תשר המשולמים לו במישרין מידי מקבלי השירות, לפי רוחב ידם ורצונם. כתוצאה מכך נפגעות זכויותיהם הבסיסיות של העובדים בענפים האלה, כגון הזכות לשכר מינימום וזכויות סוציאליות אחרות הנובעות מגובה השכר המשולם לעובד (כגון דמי חופשה, דמי מחלה ופיצויי פיטורים).

הצעת החוק מתיישבת עם מסקנותיה של ועדה ציבורית לבדיקת יחסי העבודה בענף המלצרות, בראשותו של פרופ' אברהם פרידמן, שמינתה בשנת 1995 שרת העבודה והרווחה דאז אורה נמיר, אשר קבעה שיש צורך לקבוע בחיקוק, במפורש, שמענק כספי המשולם לעובד ישירות מידי מקבל השירות ואינו מגיע לידי המעביד, לא יבוא בגדר שכר העבודה.

הצעת החוק אינה משנה את המונח "הכנסת עבודה" לעניין מיסוי או ביטוח לאומי, אויזן בה כדי לקבוע את מעמדו של התשר לעניין מיסוי על הכנסה מתשר, או לעניין גביית דמי ביטוח לאומי או זכאות לגמלאות ביחס אליו.

הצעת החוק מתקנת גם את חוק שכר מינימום, התשמ"ז-1987, באופן המבהיר שתשר אינו שכר עבודה ושהעובד זכאי לקבל ממעבידו שכר עבודה המבוסס על תשלומים שאינם בגדר תשר, שלא יפחת משכר מינימום וגם שהוא זכאי להבטחת זכויותיו הסוציאליות ולקבלת פירוט שכר, גם כאשר הוא מקבל, בנוסף לשכר העבודה, תשר במהלך עבודתו.

הצעת חוק עבודת נשים (תיקון מס' 33) (היעדרות מעבודה של אם מאמצת), התשס"ה-2005

הצעת חוק של חברי הכנסת עמיר פרץ, אילנה כהן ודוד טל (עם אחד).
 חוק עבודת נשים, התשי"ד-1954, מעניק זכויות לעובדת המקבלת לביתה לשם אימוץ ילד שגילו אינו עולה על עשר שנים. זכויות אלה הן: חופשת אימוץ המקבילה לחופשת לידה של אם ביולוגית; זכות להיעדר מעבודה בתום חופשת האימוץ, ללא תשלום; הפרשות לקופות גמל במהלך חופשת האימוץ; הגבלת פיסורים במהלך חופשת האימוץ ולאחריה – הכל בהגבלת התנאים המפורטים בחוק.
 החוק מעניק גם זכות לאם ביולוגית להיעדר מעבודתה מתום חופשת הלידה עד תום ארבעה חודשים מאותו יום, למשך שעה אחת ביום, בתנאי שהיא מועסקת במשרה מלאה, ואין מנכים היעדרות זו משכר עבודתה. מוצע להעניק זכות זו להיעדרות מן העבודה גם לעובדת המקבלת לביתה לשם אימוץ ילד שגילו אינו עולה על עשר שנים. הצעת החוק באה להרחיב את זכויות הילד המאומץ ולהשוותן, בעניין זה, למעמד של ילד ביולוגי.

הצעת חוק עידוד ההתנדבות בתחום השיקום והסיעוד, התשס"ה-2005

הצעת חוק של שישה עשר חברי כנסת, מכל סיעות הבית: שאול יהלום, קולט אביטל, טלב אלסנע, משה גפני, עבד אלמאלכ דראושה, אבשלום וילן, דוד טל, איתן כבל, אליעזר כהן, אמנון כהן, רן כהן, יעקב ליצמן, ניסן סלומיאנסקי, גילה פינקלשטיין, איוב קרא ויורי שטרן.

תאגידים הפועלים שלא למטרות רווח בתחום השיקום והסיעוד מספקים לתושבי המדינה הנזקקים לכך שירותים חיוניים, כגון: השאלת ציוד רפואי, הפעלת מערכת משדרי מצוקה ממוחשבים לקשישים או לאנשים עם מוגבלות, הספקת ארוחות חמות לקשישים ולאנשים עם מוגבלות ולבני משפחה של חולים השוהים ליד מיטתם, והפעלת מרכזי יום שיקומיים ומרכזים לטיפול בילדים ומבוגרים עם צרכים מיוחדים. תאגידים אלה פועלים בדרך-כלל בתחומים שבהם השירותים הניתנים מטעם המדינה אינם מספקים את כלל הצרכים.

מוצע להסמיך את שר הרווחה להכיר בתאגידים שבהם הוכח שניהולם תקין ושעיסוקם העיקרי הוא מתן שירותי שיקום או סיעוד והם מספקים את מרבית שירותי

השיקום והסיעוד המנויים בתוספת לחוק, אשר פועלים ברחבי הארץ באמצעות יותר מעשרים סניפים ושמונה מאות מתנדבים ואשר פועלים ברציפות חמש שנים לפחות, ושני שלישים לפחות מכוח העבודה המפעיל את התאגיד הם מתנדבים. לאור העובדה, שגופים אלה מחליפים למעשה את רשויות המדינה, מוצע לתת לתאגידים הנחה בשיעור של שני שלישים מארנונה למקרקעין המשמשים במישרין לפעילות תאגידים אלה בלבד, ואינם משמשים למטרות מסחריות. כמו־כן מוצע לקבוע פטור ממס הכנסה על החזר הוצאות המשולמות למתנדבים עד סכום של שמונה מאות שקלים. כמו־כן מוצע, שתאגידים שיוכרו ואשר יזכו להנחות ולפטורים הללו, יהיו גופים מבוקרים כמשמעותם בחוק מבקר המדינה, התשי"ח-1958 [נוסח משולב]. לדעת משרד האוצר עלות הצעת החוק מוערכת ביותר מעשרה מיליון שקלים. שר הרווחה, באישור שרי הפנים והאוצר, מוסמך להוסיף פעולות שיקום וסיעוד לפעולות המנויות בתוספת לחוק.

הצעת חוק שירותי אמבולנס, התשס"ה-2005

הצעת חוק של הממשלה.

שירות להסעת מטופלים באמבולנס וטיפול רפואי במהלך הנסיעה באמבולנס או בסמוך לו ניתנים היום באמצעות אמבולנסים פרטיים וגם באמצעות אמבולנסים של אגודת מגן דוד אדום בישראל, לפי חוק מגן־דוד־אדום, התשי"ז-1950. שירות האמבולנס הוא שירות חיוני לציבור והפעלתו מחייבת קיום תשתית כלכלית ופיזית של מפעיל השירות וגם קיומו של צוות מקצועי בעל הכשרה למתן הטיפול הרפואי שיידרש במהלך הנסיעה. החוק המוצע בא למנוע הישנות מקרים שבהם הופעלו אמבולנסים ללא מתקנים מתאימים וללא ציוד הכרחי לטיפול בחולים ובנפגעים וגם ללא צוות מקצועי מיומן. במקרים אלה נגרם נזק למטופלים שנוקקו לשירות האמבולנס, או שנמנע מהם טיפול חיוני. בעוד שהפעלת אמבולנסים של מגן דוד אדום בישראל מוסדרת בחוק מגן־דוד־אדום, הפעלת שירותי אמבולנס באמצעות אמבולנסים פרטיים אינה מוסדרת בחקיקה ראשית, אלא באופן חלקי בלבד בתקנות התעבורה, התשכ"א-1961, ובנהלים פנימיים של משרד הבריאות.

לפיכך מוצע לעגן את הפעלת שירותי האמבולנס בחוק, להסדיר במסגרת החוק את מתן השירות כאמור ולהבטיח שיינתן בידי גורם המסוגל לתת אותו ברמה נאותה ובאמצעות צוות מיומן. כל זאת, כדי להגן על בריאות ציבור החולים הנזקקים לשירותי אמבולנס.

הצעת חוק עבודה נתמכת, התשס"ה-2005

הצעת חוק של חבר הכנסת שאול יהלום (מפד"ל).

הצעת החוק באה להסדיר את המעמד המשפטי של עובדי קבע בעבודה נתמכת. היום מועסקים בעבודה נתמכת בני אדם עם מוגבלויות המתפקדים ברמה גבוהה יותר מבני אדם עם מוגבלויות המועסקים במפעלים מוגנים, אך טרם הגיעו לרמה שבה הם יכולים להיות מועסקים בשוק החופשי. פעמים רבות שכרם פחות משיעור שכר המינימום המותאם ברמה הנמוכה ביותר, כמשמעותו לפי תקנות שכר מינימום (שכר מותאם לעובד עם מוגבלות בעל יכולת עבודה מופחתת), התשס"ב-2002 (שליש משכר המינימום).

מוצע לקבוע שבין העובד בעבודה נתמכת ובין מפעיל מקום העבודה יתקיימו יחסי עובד-מעביד. אולם, לגבי אדם עם מוגבלות שהוא בעל יכולת עבודה שהיא פחותה ביותר מ-80 אחוזים מיכולת העבודה הרגילה, העובד בעבודה נתמכת, לא יחולו הוראות חוק שכר מינימום, התשמ"ז-1987, ולא ההסכמים הקיבוציים בדבר תשלום קצובת הבראה והסכמים קיבוציים בדבר שכר עבודה, למעט לעניין תשלום תוספת יוקר.

שכר העבודה בעבודה נתמכת יינתן במישרין לידי העובד, ואילו הגורם המקצועי יהיה מופקד על הפניית האדם למקום עבודה נתמכת, ליוויו, הדרכתו וטיפול בו במהלך כל תקופת עבודתו בעבודה נתמכת באופן שוטף. כל זה אמור לגבי עובדים שהופנו למקום עבודה נתמכת המונחים בידי גורם מקצועי כאמור.

מנהל משרד התעשייה, המסחר והתעסוקה מוסמך לקבוע את שיעור השכר שישתלם לעובד פלוגי עם מוגבלות המועסק בעבודה נתמכת, לפי בקשתו של העובד או של מעביד במקום עבודה נתמכת.

כמו-כן מוצע להסמיך את שר התעשייה, המסחר והתעסוקה, באישור ועדת העבודה, הרווחה והבריאות של הכנסת ובהתייעצות עם נציבות שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות ועם ארגונים העוסקים בקידום זכויותיהם של אנשים עם מוגבלות, לקבוע שיעור שכר מזערי שניתן לשלמו לאדם עם מוגבלות, שיכולת ההשתכרות שלו פחותה מ-80 אחוזים מיכולת העבודה הרגילה.

לאור העובדה, שבשירות המדינה וברשויות המקומיות קיימות הוראות מיוחדות באשר להעסקת עובדים שאינם קיימות בשוק החופשי, כגון לעניין תקנים וקביעות, מוצע להסמיך את שר האוצר ושר הפנים, לפי העניין, לקבוע הוראות מיוחדות לעניינים כגון אלה על-ימנת לסייע בשילוב אנשים עם מוגבלויות בעבודה נתמכת בתוך שירות המדינה וברשויות המקומיות.

מוצע לתקן את חוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב], התשנ"ה-1995, ולקבוע,

שלעניין תשלום דמי ביטוח לאומי ולעניין הזכאות לגמלאות לפי החוק האמור החלות לעניין עובד, תיחשב הכנסתו של עובד בעבודה נתמכת לפי השכר המשולם לו בפועל ובהתאם להוראות חוק זה, גם אם הוא נמוך משכר מינימום כמשמעותו לפי הוראות חוק שכר מינימום, התשמ"ז-1987.

הסדרת מעמדו המשפטי של אדם עם מוגבלות המועסק בשוק החופשי בעבודה נתמכת, תבהיר למעסיקים באופן מפורש את החיובים שלא יחולו לגבי עובדים בעבודה נתמכת שהם בעלי יכולת עבודה נמוכה, כמפורט בתוספת לחוק, ועל-יד כך יובהרו הוראות החוק שיחולו לעניין עובד בעבודה נתמכת, כגון: זכאות לתשלום דמי נסיעה, זכויות בהתאם לחוק דמי מחלה, התשל"ו-1976, חוק חפשה שנתית, התשי"א-1951, חוק פיצויי פיטורים, התשכ"ג-1963, וזכאות לגמלאות שחלות לעניין עובד לפי חוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב], התשנ"ה-1995, הכל בהתאם לרמת ההכנסה המשולמת לעובד בעבודה נתמכת לפי הוראות חוק זה.

חוק התגמולים לנפגעי פעולות איבה (תיקון מס' 21), התשס"ה-2005

החוק התקבל בכנסת ב-26 ביולי 2005, על-פי הצעת חוק של חבר הכנסת שאול יהלום (מפד"ל).

חוק התגמולים לנפגעי פעולות איבה, התש"ל-1970, קובע זכאות לתגמול לילדו של מי שהורהו נספה בפעולות איבה עד הגיעו לגיל 21. לאחר גיל זה קיימת זכאות לגימלה רק אם היתום אינו עומד ברשות עצמו מחמת מום גופני או שכלי. לפיכך, מי שמלאו לו 21 שנה אינו זכאי לתגמול גם אם בפועל היה סמוך באותה שעה על שולחנו של ההורה שנספה.

בשנים האחרונות אירע, שנספו בפעולות איבה שני ההורים וילדיהם שמלאו להם 21 שנה אינם זכאים לתגמול לפי החוק.

מוצע לתקן את חוק התגמולים לנפגעי פעולות איבה ולקבוע בו שמי שהייתם משני הוריו בפגיעת איבה וטרם מלאו לו 35 שנה בשעה שהיה ליתום משני הוריו, יהיה זכאי לתגמול בשיעור של 85 אחוזים המשתלם ליתום, סכום העומד היום על 2,800 ש"ח בערך לחודש, לתקופה שלא תעלה על 24 חודשים. הצעת החוק תחול על מי שהיה ליתום משני הוריו מיום 1 באוקטובר שנת 2000 ואילך. העלות הכרוכה בכך שולית, מכיוון שמדובר במספר קטן של יתומים.

חוק מעונות יום שיקומיים (תיקון מס' 2), התשס"ה-2005

נתקבל כחוק בכנסת ביום 26 ביולי 2005, על-פי הצעת חוק של חמישה חברי כנסת מסיעת שינוי: אתי לבני, רוני בריוון, יגאל יאסינוב, אילן ליבוביץ ומלי פולישוק-בלוך.

חוק מעונות יום שיקומיים, התש"ס-2000, קובע זכאות לפעוט עם מוגבלות שמלאה לו שנה וטרם מלאו לו שלוש שנים, לשהות במעון המספק שירותי חינוך וטיפול, לרבות טיפולי התפתחות וטיפולים פְּרֶה-רפואיים, לקיום התפקוד היומיומי. בהתאם להוראות החוק הוכרו כמעונות יום שיקומיים מעונות שבהם מטופלים לפחות עשרה פעוטות עם מוגבלות.

במימוש הזכאות לפי החוק נתקלות אוכלוסיות הפעוטות עם מוגבלויות מיוחדות, ואוכלוסיות של פעוטות המתגוררות ביישובים קטנים ומרוחקים ממרכזי האוכלוסייה, בקשיים.

נקבע, שמעונות יום שיקומיים יהיו רשאים לפתוח שלוחות שבהן יהיו ויטופלו לפחות שישה פעוטות הסובלים מאוטיות, לקות שמיעה, לקות ראייה, או לקות אחרת שקבע השר, או שמקום מגוריהם נמצא במרחק 25 קילומטרים לפחות ממעון היום השיקומי הקרוב. החוק מקל על הטיפול בפעוטות ויאפשר מימוש הזכאות לשירותי טיפול וחינוך המוענקת על-פי חוק מעונות יום שיקומיים.

חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 81), התשס"ה-2005

התקבל בכנסת ביום 26 ביולי 2005, על-פי הצעת חוק של חבר הכנסת שאול יהלום (מפד"ל).

לפי הוראות חוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב], התשנ"ה-1995, עובד זר המועסק בישראל, מבוטח בענפים אלה: ביטוח אימהות, ביטוח נפגעי עבודה וביטוח זכויות עובדים בפשיטת-רגל ובפירוק תאגיד.

ביטוחו של העובד הזר המועסק בידי תושב ישראל חל רק אם העובד הזר מועסק בישראל, ולא חל אם העובד הזר מועסק ב"אזור" כמשמעותו בחוק ביטוח לאומי בידי תושב ישראל.

בא החוק וקובע, שעובד זר המועסק בידי תושב ישראל באזור יהיה מבוטח בשלושת הענפים המנויים לעיל, וישתלמו בעדו דמי ביטוח לענפים אלה. יחד עם זאת, נקבע שביטוח למענק אשפוז, למענק לידה ולקצבת לידה יחול רק על עובדת

זרה או אשת עובד זר המתגוררת באחד היישובים או האתרים הצבאיים המוגדרים בחוק.

כמו־כן נקבע, שעובד זר לא יהיה מבוטח מפני פגיעה בעבודה, בדרך אל העבודה או בדרך מן העבודה למעונו, אלא אם הוא מתגורר באחד היישובים או האתרים הצבאיים המוגדרים בחוק, או אם מתקיימים כל אלה: התאונה אירעה ביישוב או באתר צבאי כמשמעותו בחוק; התאונה אירעה מחוץ ליישוב או לאתר צבאי ובלבד שכלי הרכב שהיו מעורבים בתאונה היו נהוגים בידי תושב ישראל והיו בבעלות תושב ישראל או תאגיד הרשום בישראל, והתאונה אירעה באזור מחוץ לשטח הרשות הפלסטינית כמשמעותו בחוק להארכת תוקפן של תקנות שעת חירום (יהודה והשומרון וחבל עזה – שיפוט בעבירות ועזרה משפטית), התשכ"ח-1967.

